

Həliməxatun SEYFULLA QIZI MƏMMƏDOVA

*Kitabxana resursları və informasiya
axtarış sistemləri kafedrasının magistrantı*

**MÜASİR DÖVRDƏ MILLİ KITABXANA FONDUNU
FORMALAŞDIRAN MƏNBƏLƏR.**

Açar sözlər: məlumat daşıyıcısı, çap məhsulu, kitabxana işi, avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri

Key words: information carrier, gallop, library work, systems of automated management

Ключевые слова: Канал данных, печатные материалы, библиотек, автоматизированные системы управления

M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası Azərbaycanda kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən, milli nəşrləri, xarici ölkələrdə Azərbaycan dilində nəşr olunmuş çap məhsullarını və Azərbaycan müəlliflərinin əsərlərini, dünya əhəmiyyətli nəşrləri, o cümlədən xarici dillərdə çap olunmuş məlumat daşıyıcılarını toplayıb mühafizə edən milli xəzinə və dövlət kitabsaxlayıcısıdır.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının fəaliyyətinin əsas istiqamətini kitabxana-bibliografiya proseslərinin avtomatlaşdırılması, avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin tətbiqi ilə oxuculara kitabxana xidmətinin müasir tələblərə uyğun qurulması, oxuculara və istifadəçilərə virtual rejimdə xidmət göstərmək üçün elektron kitabxananın və elektron kataloqun məlumat bazasının genişləndirilməsi təşkil etmişdir.

Milli Kitabxanada 25 şöbə, 50 bölmə fəaliyyət göstərir və onların hər birində gənc kadrların fəaliyyətini genişləndirmək üçün tam şərait yaradılmışdır .

Hal-hazırda Milli Kitabxananın fondunda 4 545 487 nüsxə ədəbiyyat saxlanılır. Onlardan 2 375 785 nüsxə kitab və kitabçalar , 2 169693 nüsxəni isə digər sənədlər təşkil edir.

M.F.Axundov adına Milli kitabxananın “Kitabxana fondunun formalaşdırılması” şöbəsi 1923-cü ildən yəni kitabxana yarandığı

gündən fəaliyyət göstərir. 1925-ci ildən müxtəlif respublikaların kitab palatalarından məcburi nüsxələr almaqla fəaliyyətini genişləndirmişdir. Hal-hazırda isə şöbə milli Kitabxana Fondunu müxtəlif dillərdə dünya əhəmiyyətli universal profilli nəşrlərlə və digər məlumat daşıyıcıları ilə komplektləşdirir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 29 dekabr 611-1Q sayılı fərmanı ilə təsdiq olunmuş “Kitabxana İşləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsinə müvafiq olaraq Milli Kitabxanaya dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyatları, nəşriyyat fəaliyyəti ilə məşğul olan poliqrafiya müəssisələri və digər hüquqi şəxslər tərəfindən buraxılan çap məhsullarından pulsuz məcburi 4 nüsxə Respublikada nəşr olunan bütün qəzet və jurnallardan isə 2 pulsuz nüsxə göndərilir.

Ümumilikdə komplektləşmə müxtəlif mənbələrdən kitabxana daxilində yaradılmış ayrı-ayrı yardımçı fondların əməkdaşları tərəfindən Komplektləşdirmə şurası ilə birlikdə həyata keçirilir. Komplektləşdirmə mənbələri aşağıdakılardır:

1. Respublika nəşriyyatları (Məcburi nüsxələr)
2. Ölkədaxili mübadilə
3. Beynəlxalq mübadilə
4. Respublika kitab mağazaları
5. Ali Attestasiya Komissiyası
6. Heydər Əliyev Fondu
7. Abunə
8. Hədiyyə
9. Müxtəlif səfirliklər, beynəlxalq təşkilatlar, elmi tədqiqat institutları

Milli Kitabxananın “Kitabxana fondunun formalaşdırılması” şöbəsinin struktur quruluşu da digər şöbələrdən əsaslı şəkildə fərqlənir. Belə ki, şöbə öz fəaliyyət istiqamətləri ilə əlaqədar bir neçə bölmədən ibarətdir. Bu bölmələr aşağıdakılardır :

- Ədəbiyyatın ilkin qeydiyyatı bölməsi
- Kitabxana fondunun uçotu bölməsi
- Milli ədəbiyyatın komplektləşdirilməsi bölməsi
- Dövri mətbuat bölməsi

Hər bir bölmə öz adından da görüldüyü kimi müxtəlif istiqamətlərdə kitabxana fondunun zənginləşdirilməsi işi ilə məşğul olur. Bu bölmələrin

əsas vəzifələri isə bunlardır: fondun yeni ədəbiyyatlarla və əvvəlki illərin nəşrləri ilə komplektləşdirilməsindən alınan ədəbiyyatın ümumi və fərdi uçuğunun aparılması, daxil olunmuş ədəbiyyatın dərhal qısa biblioqrafik yazı ilə elektron kataloq vasitəsilə oxucuların nəzərinə çatdırmaq, kitabxana saytının (www.anl.az) “ Yeni ədəbiyyat” rubrikasında yeni ədəbiyyat haqqında məlumat vermək. Daxil olmuş dərgilər də bu şöbənin işçiləri tərəfindən elektron kataloqa daxil edilir. M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın “Kitabxana fondun formalaşdırılması”şöbəsi qarşısında duran əsas vəzifə aşağıdakıdır: çatışmayan ədəbiyyatı müxtəlif kitabxanalardan Respublikanın Əlyazmalar Fondundan, Rusiya Federasiyasının Milli kitabxanalarından və digər təşkilatlardan ümumi fondun və Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi fondunun formalaşdırılması məqsədilə əldə edilməsi. Şöbənin fəaliyyəti ilə tanış olarkən belə bir fakt ortaya çıxdı ki, 1994-cü ildən Milli Kitabxana Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasında doktorluq və namizədlik dissertasiyalarını habelə onların avtoreferatlarını da əldə edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 12 yanvar 2004-cü il tarixli 56 sayılı sərəncamına əsasən klassiklərin latın əlifbasında çap olunan və kitabxanaya hədiyyə edilən kitabları ehtiyat fondu vasitəsilə komplektləşdirilir. Həmçinin şöbədə dövrü mətbuat materialları da komplektləşdirilir. Şöbənin bu bölməsində bu günə kimi 572 adda 1138 nüsxə dövrü nəşrlər fonda daxil olunmuşdur. Bunlardan 58 adda Azərbaycan dilində, 89 adda rus dilində jurnal, 232 adda Azərbaycan dilində, 31 adda rus dilində qəzet, 35 adda Azərbaycan dilində 51 adda rus dilində rayon qəzetləri alınmışdır.

M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada “Kitabxana Fondunun formalaşdırılması” şöbəsi birbaşa “Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsi ilə əlaqəli fəaliyyət göstərir. Bu şöbə 1923-cü ildən fəaliyyətdədir. Şöbə yarandığı gündən 1947-ci ilə qədər komplektləşdirmə, ədəbiyyatın işlənməsi və kataloqların tərtibi ilə kompleks şəkildə məşğul olurdu. 1941-ci ildən isə “Kitabişləmə” şöbəsinin əsasında 2 yeni şöbə yarandı

1. Komplektləşdirmə şöbəsi
2. Kitabişləmə və kataloqlaşdırma şöbəsi

1950-ci ildən “Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsi sistemli oxucu kataloqunu təşkil etməyə başlamışdır. 1957-1958-ci illərdə “Ədəbiyyatın qrup halında işlənməsi” bölməsi “Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsinin tərkibində yaradılmışdır. 1980-ci ildə şöbə tərkibində “Ədəbiyyatın qrup halında işlənməsi” bölməsi qalmaqla daha 2 şöbə ayrıldı.

1. Elmi sistemləşdirmə
2. Kitabişləmə

Şöbə öz fəaliyyət sturukturunu aşağıdakı kimi formalaşdırmışdır:

-Təkrar və məcburi nüsxələrin işlənməsi şöbəsi

-Baş əlifba kataloqu bölməsi

Hal-hazırda “Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsi öz vəzifələrini bu formada icra edir: Azərbaycan və rus dillərində olan çap məhsullarını kataloqlaşdırmaqla biblioqrafik təsvirinin tərtibi əlifba kataloqlarının təşkili və müntəzəm olaraq şöbənin kataloq sisteminin elmi və texniki redaktəsini həyata keçirmək. Şöbə 2004-cü ildən başlayaraq “Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi” şöbəsinə Azərbaycanda nəşr olunan rus dilində olan milli ədəbiyyatı işləyib təhvil verir.

“Təkrar və məcburi nüsxələrin işlənməsi” bölməsində təsvir olunmuş ədəbiyyatlara çıxarılmış kartoçkalar redaktə olunaraq düzülmək üçün aşağıdakı kataloqlara təhvil verilir

- ❖ Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi” şöbəsinin kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Elektron dissertasiyalar fondunun təşkili və ondan istifadə şöbəsinin kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Nadir ədəbiyyat fondunun kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Ədəbiyyatın elmi sistemləşdirilməsi şöbəsinin sistemli düzülüş kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Azərbaycan və rus dilində olan avtoreferatların baş əlifba kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Azərbaycan və rus dilində olan müxtəlif növlü ədəbiyyatın baş əlifba kataloquna (ədəbiyyatla birgə)
- ❖ Elektron resursları kataloquna (azərbaycan dilində olan CD ROM və DVD)

“Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsinin əsas fəaliyyət istiqaməti baş əlifba kataloquna daxili xidmətdir . Burada rus dilində olan bütün kitablardan əlavə ardı davam edən “Trudı” , “ Uçenie zapiski”, coğrafi xəritə və atlaslar öz əksini tapır. Oxucu baş əlifba kataloqundan daha düzgün və dolğun cavab almaq məqsədilə istifadə edir.

- Oxucu əlifba kataloqu 1938-ci ildə yaranıb , hazırda burada 50-ci ildən sonra nəşr olunan ədəbiyyat öz əksini tapır

- Adına görə bədii ədəbiyyat kartotekasında ədəbiyyat kitabların sərlovhəsinə görə sıra ilə düzülür
- Avtoreferatların əlifba kataloqu əsasən daxili xidmət kataloqudur və avtoreferatların 1974-cü ilin sonlarında yeni avtoreferatların müntəzəm daxil olduğu vaxtdan təşkil olunmuşdur. Buna qədər tək-tək hallarda kitabxanaya daxil olan avtoreferatlar da həmin kataloqda öz əksini tapırdı.
- Dissertasiya kataloqu 1994-cü ildə şöbəyə dissertasiyalar daxil olduğu vaxtdan təşkil olunur.
- Sistemli şifrədən format nömrəsinə keçən ədəbiyyatın yenidən işlənməsi də bu şöbənin “Baş əlifba kataloqu” bölməsində həyata keçirilir.

Hər bir kitabxanada olduğu kimi M.F.Axundov adına milli kitabxanada da bütün iş prosesi sistemli şəkildə həyata keçirilir. Yuxarıda sadalananlardan da aydın olur ki, kitabxananın “Kitabişləmə və kataloqlaşdırma” şöbəsi ilə “Kitabxana fondun formalaşdırılması” şöbəsinin əlaqəli fəaliyyəti kitabxananın əsas işlərinin həyata keçməsinə zəmin yaradır. Birgə iş fəaliyyəti nəticəsində son illərdə kitabxananın fəaliyyətində çox böyük nailiyyətlər əldə olunmuşdur. 2007-2012-ci illərdə Milli kitabxananın gördüyü işlərə nəzər saldıqda kitabxana istifadəçiləri üçün müasir dövrün tələblərini ödəyəcək bütün imkanların yaradıldığını görürük.

2007-ci ildə “Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi” şöbənin nəzdində fəaliyyət göstərən Mikrofilm bölməsində 131 ədəd ədəbiyyat mikrofilməşdirib. 104 nüsxə Azərbaycan dilində kitab, 17 rus dilində kitab, 6 komplekt jurnal, (“Babayi-Əmir”, “Dəbistan”, “Fyuzat”, “Dan ulduzu”, “Əqrəb”, “Dirilik”) 4 komplekt qəzet (“Sədayi-həqq”, “Sədayi-vətən”) mikrofilməşdirilmişdir. Elektron resursların yaradılması şöbəsinin məlumat bazasına 6057 yeni ədəbiyyat, 4005 adda “Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi” şöbəsinin ədəbiyyatı, kitab verilişi məntəqəsindən isə 2980 adda ədəbiyyat məlumat bazasına daxil edilmişdir. Ümumiyyətlə isə bu günə kimi 33 369 adda biblioqrafik yazı elektron kataloqa daxil edilmişdir ki, bu da 145 496 nüsxə ədəbiyyatı əhatə edir. Ümumilikdə 2007-ci ildə Milli Kitabxananın saytı (www.anl.az) təkmilləşdirilmiş, onun rus və ingilis dilli variantları aktivləşdirilmişdir. Ana səhifəyə “Bunları unutmaz Qan yaddaşımız”, “İşğal altında olan torpaqlarımız bizi çağırır”, “Prezidentin mədəniyyət, incəsənət və turizm haqqında Sərəncamları”, “İlin yekunları” və “Ekspert Komissiyası” adlı düymələr

əlavə olunub. “Kitabxanamızın nəşrləri”, “Xəbərlər”, “Yeni kitablar”, “Mədəniyyət, incəsənət və turizm haqqında yeni ədəbiyyat” səhifələri müntəzəm olaraq yenilənir, yeni materiallarla zənginləşir. 2008-ci ildə “Çap məhsullarının qeydiyyatı” və “Milli biblioqrafiya” şöbəsi (Kitab Palatası) tərəfindən «Birillik Azərbaycan Kitabı»nın respublikamızda dərc olunmuş kitabları əhatə edən buraxılışları (2002 və 2006-cü illər), 2008-ci ilin “Yeni kitablar” göstəricisi nəşr olunmuşdur.

2008-ci ildə Milli Kitabxananın nəşriyyat fəaliyyəti də səmərəli olmuş, 41 adda, 42 buraxılışda: biblioqrafiya, biblioqrafik məlumat kitabı, metodik vəsait, metodik tövsiyələr nəşr edilmişdir. Çap olunan bütün vəsaitlər respublikanın MKS-nə və Bakı şəhər kitabxanalarına vaxtında və operativ surətdə çatdırılmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi şöbəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən Mikrofilm bölməsində həmin il 109 nüsxə kitab, 4 ədəd jurnal, Nadir kitablar bölməsindən isə 29 nüsxə ədəbiyyat mikrofilməşdirilib. Ümumilikdə 142 nüsxə ədəbiyyat mikrofilməşdirilmişdir. 86 ədəd mikrofilm elektron kitabxanaya köçürülmüşdür. Elektron resursların yaradılması şöbəsi 2008-ci ildə 26 960 adda Azərbaycan, rus və digər dillərdə olan ədəbiyyatın biblioqrafik yazısını yaradaraq, 60 504 nüsxə ədəbiyyatı elektron kataloqun məlumat bazasına daxil etmişdir. 2008-ci ildə kitabxana saytının (www.anl.az) Elektron kitabxana səhifəsində “Elektron versiyası hazırlanmaqda olan kitablar” başlıqlı bölmə yerləşdirilmişdir. Burada elektron versiyası hazırlanmaqda olan kitabların siyahısı və onların qısa annotasiyası verilir. İl ərzində “Heydər Əliyev irsi”, “Mir Cəlal Paşayev irsi” “Nizami Gəncəvi irsi”, “Füzuli irsi”, “Hüseyn Cavid irsi” elektron məlumat bazaları yaradılmışdır. 2008-ci ilin mart ayından kitabxananın saytında “Virtual sifariş” bölməsi yaradılmışdır. Bu bölmə oxuculara məsafədən sifariş (virtual) xidmətini təklif edir. Kitabxananın üzvü olan hər bir oxucu bu bölməyə daxil olmaqla kitabxanaya gəlmədən, iş və ya yaşayış yerindən ayrılmadan İNTERNET vasitəsilə kitab, jurnal və qəzet sifariş edə bilər. Ölkədaxili kitab mübadiləsi şöbəsinə cari ildə 41 198 nüsxə kitab daxil olub ki, bunlardan 22 500 nüsxə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin xəttilə, 9 600 nüsxə kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə çap olunan kitablardır. İl ərzində 45 610 nüsxə kitab paylanıb. Milli Kitabxana Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin prezidentlik fəaliyyətindən bəhs edən rus və ingilis dilində Moskvada nəşr olunmuş “Ильхам Алиев: Открытый мир” kitabını respublikanın 72 Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sisteminə və dünyanın 62 ölkəsinin Milli Kitabxanasına göndərmişdir. Milli Kitabxananın poçtuna daxil olan məktublardan məlum olur ki,

Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya açan bu kitab xarici ölkə kitabxanaları tərəfindən böyük maraqla qarşılanmışdır.

2009-cu il tarixində “Asiyada İslam Tibbi əlyazmalarının vəziyyəti” adlı İSESKO-nun regional seminarı keçirilmişdir. Seminarda İSESKO-dan, Azərbaycan, Misir, Tunis, Səudiyyə Ərəbistanı, Liviya Ərəb Cəmahiriyyəsi, Bəhreyn, Suriya, İran ölkələrindən nümayəndələr, AMEA-nın Əlyazmalar İnstitutunun və respublikanın əlyazmalar üzrə digər aparıcı təşkilatlarının mütəxəssisləri iştirak etmişdir. Tədbir çərçivəsində “Orta əsr Azərbaycan tibb əlyazmaları” mövzusunda geniş sərgi də nümayiş olunmuşdur. Həmin sərgidə Milli Kitabxana iştirak edərək bir çox Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, milli irsi ilə bağlı kitablar nümayiş etdirməklə yanaşı yeni ədəbiyyatların da əldə olunmasına nail olmuşdur.

Ümumiyyətlə Milli Kitabxana Fondunun formalaşdırılmasında 2009-cu ildə ən mühüm hadisələrdən biri də Milli Kitabxanada Rusiya Dövlət Kitabxanasının Elektron Dissertasiya fondunun Virtual oxu zalının yaradılması olmuşdur. Belə ki, il ərzində Rusiya Dövlət Kitabxanasının dissertasiya və avtoreferatlarının tammətənlilik elektron bazasından 447 oxucuya virtual xidmət göstərilir. 2009-cu ilin ilk rübünə qədər Analitik elektron məlumat bazasının təşkili şöbəsi «Mədəniyyət, incəsənət və turizm haqqında yeni ədəbiyyat» adlı cari biblioqrafik informasiya göstəricisini hazırlamaq işini davam etdirir. Vəsaitdə 2009-cu ildə kitabxanaya daxil olan çap məhsullarından Azərbaycan dilində 19 adda kitab, 6 adda jurnal və 52 adda qəzətdən, rus dilində isə 1 adda kitab, 13 adda qəzətdən mövzuya uyğun seçilən materiallar öz əksini tapıb. 2009-cu ilin statistik göstəricisinə görə Milli Kitabxananın fondunda 4,5 milyon nüsxə ədəbiyyat olmuş, 20 min nüsxədən artıq isə yeni ədəbiyyat daxil olmuşdur. Orta illik davamiyyət 209 522 nəfər olmuş, kitab verilişi isə 746 648 nüsxəyə çatdırılmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatının arxivi şöbəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən Mikrofilm bölməsində bu il 50 nüsxə kitab, 1923-1927-ci illəri əhatə edən “Mədəni maarif” jurnalı mikrofilməşdirilib. 49 ədəd mikrofilm elektron kitabxanaya köçürülmüşdür. Elektron resursların yaradılması şöbəsi tərəfindən 2009-cu ildə 32 986 adda Azərbaycan və rus dilində olan cari ədəbiyyatın biblioqrafik yazısı yaradılaraq elektron kataloqun məlumat bazasına daxil edilmişdir. Ümumiyyətlə cari ilə qədər 94 757 biblioqrafik yazı, 267 142 nüsxə ədəbiyyat elektron kataloqa daxil edilmişdir. Kitabxana-biblioqrafiya proseslərinin avtomatlaşdırılması və informasiya texnologiyaları şöbəsi cari ildə 244 kitabın tam mətnini, 8 dövrü mətbuat nömrəsini elektron kitabxanaya yerləşdirib. Kitabxananın saytında “Prezident İlham Əliyev və mədəniyyət” adlı 2 cildlik kitaba (I

cild və **II cild**), Azərbaycanın birinci xanımı, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın fəaliyyəti haqqında (rus dilində) **“Kulğtura i kulğturne şedevrı Azerbaydjana – unikalğnoe poslanie buduhim pokoleniəm”** adlı kitabı, **“Üzeyir Hacıbəyli”** adlı elektron məlumat bazasına, **“Azərbaycan kitabı”** adlı 3 cildlik biblioqrafik kitabın **I cild** və **II cildinin** elektron versiyalarına birbaşa keçid düymələri yerləşdirilib. Ölkədaxili kitab mübadiləsi şöbəsinə cari ildə 37 989 nüsxə kitab daxil olub ki, bunlardan 15 674 nüsxə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin xəttilə, 6600 nüsxə kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə çap olunan, 1894 nüsxə müəllif hədiyyələri, 8470 nüsxə büdcə hesabına, 5351 nüsxə isə ayrı-ayrı təşkilatlardan daxil olan kitablardır. İl ərzində isə 28 348 nüsxə kitab Azərbaycanın şəhər və rayonlarının kitabxanalarına və dünya kitabxanalarına paylanıb. Xarici ədəbiyyat və beynəlxalq kitab mübadiləsi şöbəsinə xarici ölkələrin milli kitabxanalarından beynəlxalq kitab mübadiləsi yolu ilə 986 nüsxə ədəbiyyat daxil olmuşdur. Eyni zamanda beynəlxalq kitab mübadiləsi xətti ilə xarici ölkələrin Milli kitabxanalarına onların sərəngələri əsasında 723 nüsxə, ölkədaxili kitab mübadiləsi şöbəsinin xətti ilə isə 4077 kitab göndərilmişdir. İl ərzində cəmi 4800 kitab xarici ölkə kitabxanalarına göndərilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm naziri cənab Əbülfəs Qarayevin tapşırığına əsasən Milli Kitabxana 2009-cu ilin noyabr ayında Gürcüstanda azərbaycanlılar yaşayan rayon, kənd kitabxanalarına, tədris müəssisələrinə hədiyyə olaraq 3488 nüsxə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çap olunmuş kitab aparmışdır. Bu kitabların 2370 nüsxəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə latın qrafikasında nəşr edilən kitablardan, Azərbaycan və dünya klassiklərinin əsərlərindən, 1118 nüsxəsi isə Milli Kitabxananın Ehtiyat mübadilə fondunda olan kitablardan ibarət olmuşdur.

2010-cu ildə kitabxanaya 22 767 nüsxə yeni ədəbiyyat daxil olmuşdur. İl ərzində kitabxananın daimi oxucularının sayı 37 686 nəfər olmuşdur. Virtual oxucuların (saytdan istifadə edənlər) sayı 281 064 nəfər, virtual sifarişin xidmətlərindən istifadə edənlər 696 nəfər, Rusiya Dövlət Kitabxanasının Dissertasiyaların virtual oxu zalından istifadə edənlər 720 nəfərdir. Davamiyyət 187 141 nəfər olmuş, kitab verilişi isə 732 385 nüsxəyə çatdırılmışdır. Oxucuların məlumat bazasının yaradılması işi cari ildə başa çatdırılmışdır. Rədd cavablarının sayı minimuma enmiş, il ərzində yardımçı fondlar yoxlanılmış, zədələnmiş kitablar bərpa olunaraq oxucuların istifadəsinə verilmişdir. M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının beynəlxalq əlaqələri də genişlənməmişdir. Estoniya, Moldova və

İordaniya milli kitabxanaları ilə ikitərəfli qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanmışdır. Misir və İndoneziya ilə müqavilə hazırlanmış, ikitərəfli qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında Memorandum layihələri razılamaq məqsədilə İngiltərə, İsveçrə və Argentina milli kitabxanalarına göndərilmişdir.

Xarici ədəbiyyat və beynəlxalq kitab mübadiləsi şöbəsinə beynəlxalq kitab mübadiləsi yolu ilə 566 nüsxə ədəbiyyat daxil olmuşdur. Eyni zamanda beynəlxalq kitab mübadiləsi xətti ilə xarici ölkələrin Milli kitabxanalarına onların sorğuları əsasında 736 nüsxə, ölkədaxili kitab mübadiləsinin xətti ilə isə 2851 nüsxə kitab göndərilmişdir. Beləliklə, beynəlxalq kitab mübadiləsi yolu ilə 566 nüsxə kitab alınmış, 3587 nüsxə kitab isə xarici kitabxanalara və təşkilatlara göndərilmişdir. 2010-cu il TÜRKSÖY tərəfindən görkəmli başqırd türkoloqu, şərqsünas alim Əhməd Zəki Validi Toğan ili elan olunması ilə əlaqədar olaraq TÜRKSÖY təşkilatına üzv olan ölkələrdə bir sıra tədbirlər keçirilmişdir. Bu tədbirlər çərçivəsində 28-30 aprel 2010-cu il tarixində Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, TÜRKSÖY, Milli Kitabxana və AMEA-nın Z.M.Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutunun birgə təşkil etdiyi Əhməd Zəki Validi Toğanın anadan olmasının 120 illiyinə həsr olunmuş kitab sərgisi və Beynəlxalq Elmi Konfrans keçirilmişdir.

Kitabxanada kitab, qəzet və jurnalların rəqəmsallaşdırılması və oxuculara elektron informasiya xidmətinin göstərilməsi istiqamətində bir sıra mühüm addımlar atılmışdır. Tamamilə yeni tələblərə cavab verən xüsusi avadanlıqlar alınaraq ayrı-ayrı qəzet komplektlərinin, kitab və jurnalların çox sürətlə rəqəmsallaşdırılması işinə başlanmışdır. Elektron resursların yaradılması istiqamətdə atılan daha bir addım dövrü mətbuat nümunələrinin tam komplektlərinin elektron versiyasını yaratmaqdan ibarətdir. “Ədəbiyyat”, “Kaspi”, “İrşad”, “Açıq söz”, “Həqiqət”, “Sədayi həqq”, “Doğru söz”, “Bəsirət”, “Ziyayi Qafqaziyyə”, “Azərbaycan” “Əkinçi” qəzetlərinin, “Dəbistan”, “İnqilab və mədəniyyət”, “Məzəli”, “Şəlalə” jurnallarının, “Zaqafqaziya Komissiyasının Aktları” və “Kavkazskiy kalendar” məcmuələrinin tam komplektlərinin elektron versiyası yaradılmışdır. Bu iş hazırda da davam etdirilir. “Kommunist” qəzetinin tam komplektinin elektron versiyasını yaradılması üzərində iş gedir. 2010-cu ildə Milli Kitabxananın nəşriyyat fəaliyyəti də səmərəli olmuş, 26 adda, 40 buraxılışda: bibliografiya, bibliografik məlumat kitabı, metodik vəsait, metodik tövsiyyələr nəşr edilmişdir. Elə həmin ildə Kitabxanaşünaslıq-elmi tədqiqat şöbəsi tərəfindən “Azərbaycan

kitabxanaları XXI əsrin informasiya məkanında” adlı sorğu-məlumat kitabının III və IV cildi çapdan çıxmışdır. Şöbə tərəfindən “Oxucu günü” keçirilmişdir. Tədbirə iki ay ciddi hazırlıq görülmüş, kitabxanada müvafiq elanlar asılmış, kitabxananın saytında və kütləvi informasiya vasitələrində elanlar verilmişdir. Tədbirin keçirilməsində əsas məqsəd oxucuların kitaba və Milli Kitabxananın xidmətlərinə olan marağı öyrənmək idi. 2010-cu ildən Elektron kitabxana müstəqil şöbə kimi fəaliyyətə başlamışdır. Cari ildə 896 kitabın tam mətni, 4310 dövrü mətbuat nömrəsi internet və intranet səhifələrində yerləşdirib. Müəllif ərizəsi əsasında 143 CD üzərində işlənilib.

Kitabxana fondunun komplektləşdirilməsi onun formalaşdırılmasının tərkib hissəsi olmaqla kifayətlənmir həmçinin bütün kitabxana prosesinin təşkilinin əsasıdır, sonrakı proseslər məhz ondan aslıdır. M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada son illərin iş prosesinin gedişatına nəzər saldıqda fondun formalaşdırılması mənbələrinin artdığını və fondun günü-gündən necə zənginləşdiyinin şahidi oluruq.

Ədəbiyyat siyahısı

1. “Kitabxana işi” haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı şəhəri.- 1998

2. “Azərbaycan kitabxanalarının fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı şəhəri .- 20 aprel 2007

3..X.İsmayılov: M.F.Axundov adına Milli Kitabxana fondunun formalaşdırılmasının müasir vəziyyəti.- Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi nəzəri, metodik və təcrübi jurnal.

4. M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın 2007-2012-ci il hesabatları.

5.. M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın 2007-2012-ci ilinin ilk rübünə dair hazırlanmış statistik nümunələr və ilin yekunu.

H.MAMMADOVA

**HOLDER OF A MASTER OF LIBRARY RESOURCES AND
INFORMATION SEARCH SYSTEMS**

SUMMARY

Forming of the fund of the national library have been commented in the article from what sources in detail. Basic work business, affair by what departments in forming of the fund of national library and forming of the library fund is implemented on the basis of what (which) laws.

X. МАМЕДОВА

**ОБЛАДАТЕЛЬ МАСТЕР БИБЛИОТЕКА РЕСУРСОВ И
ИНФОРМАЦИИ ПОИСКОВЫЕ СИСТЕМЫ**

РЕЗЮМЕ

Какие источники финансирования формирования национальной библиотеки была подробно описана в статье. К формированию основных подразделений Национальной библиотеки и библиотечного фонда, которые составляют основу того, что законы выполняются.